

Regionalna najniža dostojanstvena
plaća u Evropi

Drugačija plaća je moguća:

Clean
Clothes
Campaign

made in Europe

Kompanije trebaju platiti punu cijenu proizvodnje odjeće.

Puna cijena proizvodnje uključuje plaću od koje radnici mogu živjeti.

Premda je pravo na dostojanstvenu plaću ljudsko pravo, radničke plaće daleko su ispod te razine. Najnovija istraživanja ponovno su otkrila ogroman jaz između dostojanstvenih plaća i stvarnih iznosa koje radnici primaju.

Zašto se fokusiramo na dostojanstvenu plaću?

Kompanije trebaju platiti punu cijenu proizvodnje odjeće, uključujući i plaću od koje bi radnice i radnici mogli živjeti.

Iako ova tvrdnja zvuči zdravorazumski, treba naglasiti da je ona povod značajne političke rasprave svih zainteresiranih strana relevantnih za globalnu industriju odjevnih predmeta. Premda je pravo na dostojanstvenu plaću ljudsko pravo, realne plaće radništva daleko su ispod ovog nivoa. Nedavna istraživanja pokazala su ogroman jaz između dostojanstvene plaće i realnih plaća radnika i radnika.¹ **Ovaj je jaz zapravo veći u proizvodnim zemljama Europe,² nego u Aziji,**³ dok je stupanj sindikalne organiziranosti znatno niži,⁴ naročito u tekstilnom sektoru.

Ujedinjeni narodi (UN) i druga europska tijela priznali su pravo na **dostojanstvenu plaću kao ljudsko pravo:**

“Svatko tko radi ima pravo na pravednu i primjerenu naknadu koja njemu i njegovoj obitelji osigurava život dostojan čovjeka i koja se prema potrebi dopunjuje drugim sredstvima socijalne zaštite.”

(Opća deklaracija o ljudskim pravima, članak 23. 3.)

Pravo radnika na dostojanstvenu plaću prepoznato je i u europskom kontekstu. **Europska socijalna povelja (ESP)** Vijeća Europe iz 1965. godine i njezina revidirana verzija iz 1999. godine prepoznaju ga kao "pravo na plaću koja će njima i njihovim obiteljima osigurati dostojan životni standard." (čl. 4.1.)⁵ ESP je priznata širom Europe, ne samo u zemljama članicama EU. Europska unija je 2017. godine predstavila Europski stup socijalnih prava (ESSP),⁶ koji spominje "primjereni minimalni dohodak koji omogućuje dostojanstven život."

Iako su obaveze koje proizlaze iz ovih konvencija usmjerene prvenstveno prema državama, nakon usvajanja Vodećih načela UN-a o poslovanju i ljudskim pravima 2011. godine, propisana je i obaveza poštivanja ljudskih prava **za kompanije**.

Dostojanstvena plaća predstavlja osnovno ljudsko pravo koje je preduvjet za ostvarivanje svih ostalih prava i ključno za bilo kakav stvarni socio-ekonomski razvoj.

Neki maloprodajni lanci i modni brendovi u svojim kodeksima ponašanja nominalno prepoznaju pravo na dostojanstvenu plaću. Međutim, u praksi samo kontroliraju isplaćuju li njihovi lokalni dobavljači zakonom propisane minimalne plaće. Gotovo nitko od njih ne isplaćuje dostojanstvenu plaću.⁷

1. Clean Clothes Campaign / Bread for the World (2020): Exploitation Made in Europe. Human Rights Abuses in Facilities Producing for German Fashion Brands in Ukraine, Serbia, Croatia and Bulgaria. Prethodne studije uključuju: Clean Clothes Campaign (2014): Stitched Up 'C Poverty wages in the garment industry in Eastern Europe and Turkey. Svi izvori dostupni na: <https://cleanclothes.org/campaigns/living-wages-in-europe>

2. Odnos se na europske zemlje jeftine radne snage u koje kompanije autorsaju proizvodnju (prim. prev.)

3. Stitched Up – Poverty wages in the garment industry in Eastern Europe and Turkey, str. 34-35, dostupno na: <https://cleanclothes.org/file-repository/resources-publications-stitched-up-1/view> – posljednji pristup 15. 2. 2020. Također pogledati i CCC-ove profile zemalja iz regije, dostupno na: <https://cleanclothes.org/campaigns/living-wages-in-europe> – posljednji pristup 15. 2. 2020.

4. Kurz Vandaele / ETUI (2019): Bleak prospects: mapping trade union membership in Europe since 2000., dostupno na: <https://www.etui.org/Publications2/Books/Bleak-prospects-mapping-trade-union-membership-in-Europe-since-2000>

5. Europska socijalna povelja, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/29857>

6. Europski stup socijalnih prava, str. 20, dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_hr.pdf

7. Za više vidi: CCC (2019): Tailored Wages, dostupno na: <https://archive.cleanclothes.org/resources/publications/tailored-wages-2019-the-state-of-pay-in-the-global-garment-industry>

Dostojanstvena plaća je osnovno ljudsko pravo koje je ključno za bilo kakav stvarni socio-ekonomski razvoj.

Vlade u proizvodnim regijama srednje, istočne i jugoistočne Europe održavaju minimalne plaće na najnižem mogućem nivou, što u prosjeku iznosi četvrtinu od ukupnog iznosa dostojanstvene plaće.

Pritom konstantno uspoređuju iznose plaća s iznosima u konkurentske zemljama, imajući na umu rizik preusmjeravanja narudžbi u druge zemlje.

Tablica: Zakonski propisana minimalna neto plaća i prag siromaštva, 2018. godina

Zemlje poredane prema prosječnim troškovima prehrane	Zakonom definirana minimalna plaća za 2018. godinu, izražena u lokalnoj valuti	EU prag siromaštva ⁹	Zakonski propisana minimalna neto plaća
Češka	13,352	25,122	53%
Mađarska	126,770	176,094	72%
Slovačka	397	784	51%
Poljska	1,530	2,938	52%
Bugarska	395	737	54%
Turska	1,603	1,629	98%
Hrvatska	2,752	5,219	53%
Rumunjska	1,194	1,575	76%
Srbija	24,882	34,892	71%
Bosna i Hercegovina	440	514	86%
Gruzija	16	500	3%
Sjeverna Makedonija	12,165	16,975	72%
Albanija	21,312	26,131	82%
Ukrajina	2,997	4,282	70%
Moldavija	2,172	2,738	79%
PROSJEK			65%

Plašeći se da brendovi ne preusmjere svoje narudžbe u zemlje s još jeftinijom radnom snagom i kako bi bile konkurentnije u odnosu na zemlje s kojima se natječu, vlade u proizvodnim regijama srednje, istočne i jugoistočne Europe, **održavaju minimalne plaće na najnižem mogućem nivou, što u prosjeku iznosi četvrtinu od ukupnog iznosa dostojanstvene plaće** (vidi tablicu). Prijetnja premještanjem kapitala glavna je prepreka u pregovorima o plaćama i generalno predstavlja veliku barijeru organiziranju radne snage. Ako uzmemo u obzir odnos snaga aktera u pregovorima oko iznosa minimalne plaće na nacionalnom nivou, kao i odnos moći između nacionalnih vlada, Europske komisije i Međunarodnog monetarnog fonda, ne iznenađuje činjenica da vlasti pod normalno prihvaćaju zastrašujuće siromaštvo svojih građana koji zarađuju minimalac.

Zakonski propisane minimalne plaće predstavljaju politički dogovorene referentne vrijednosti u čijem određivanju troškovi života igraju malu ili nikakvu ulogu.

U većini zemalja srednje, istočne i jugoistočne Europe mehanizam određivanja minimalne plaće trebao bi se donositi na tripartitnim pregovorima (koji uključuju ministarstvo rada, udruženja poslodavaca i sindikata). Također, iznos minimalca trebalo bi prilagođavati na godišnjem nivou. U mnogim zemljama tripartitna tijela ne donose odluke – ako dogovor o iznosu nije postignut,

vlada donosi konačnu odluku. Na primjer, 2018. godine u Bugarskoj, Hrvatskoj, Češkoj i Slovačkoj, nakon neuspjelih pregovora i konzultacija, socijalni partneri nisu se uspjeli dogоворити о iznosu minimalne plaće. Nakon toga vlade ovih zemalja jednostrano su odredile iznos minimalnih plaća.⁸

Postoji velika neravnoteža moći i utjecaja između vlade, udruženja poslodavaca i sindikata – na nju utječu i drugi lobistički akteri poput Američke gospodarske komore, Europske središnje banke, MMF-a i Europske komisije. Njihov ekonomski program u mnogome utječe na određivanje zakonski propisane minimalne plaće.

Zakonski propisana minimalna plaća u odnosu na siromaštvo u EU

Tablica pokazuje da su, statistički gledano, sve zakonski propisane minimalne neto plaće ispod linije siromaštva kako je definira EU. U prosjeku zakonski propisana minimalna plaća iznosi **svega dvije trećine** od plaće koja se uzima kao prag siromaštva. To znači da ona ne štiti zaposlene od siromaštva. Radnice i radnici koji primaju ovaj iznos (većina zaposlenih u tekstilnoj industriji) prema EU metodologiji mjerjenja siromaštva dio su ekstremno siromašne populacije. **Zakonski propisana minimalna plaća u ovim zemljama ne štiti radništvo od siromaštva, već suprotno, direktno ih vodi u neimaštinu.**

8. Eurofound (2019) Minimum wages in 2019: Annual review, Publications Office of the European Union, Luxembourg, str. 15

9. Izvor: Zakonski propisana minimalna neto plaća i prosječna plaća prema CCC istraživanjima u spomenutim zemljama; EU anketa o prihodima i uvjetima života (European Union Statistics on Income and Living Conditions EU-SILC) postavlja prag rizika od siromaštva na 60 posto od nacionalnog srednjeg ekvivalentnog dohotka (nakon socijalnih transfera) za dvije odrasle osobe i dvoje djece, vidi više na: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_il01&lang=en

10. Tamo gdje nisu bili dostupni podaci o pragu siromaštva prema EU anketi o prihodima i uvjetima života, morali smo pribjeći upotrebi praga siromaštva od 60 posto nacionalnog prosječnog dohotka.

Zakonski propisana
minimalna plaća u
zemljama srednje,
istočne i jugoistočne
Europe ne štiti radnike
od siromaštva, već
suprotno, direktno ih
vodi u neimaštinu.

**Isplatite odjevnim radnicima
DOSTOJANSTVENU
PLAĆU**

Dostojanstvena plaća je ljudsko pravo SVIH ljudi širom svijeta.

**Radnik ili
radnica
uzdržava
sebe**

1 X RADNIK/CA

2 x odrasla osoba III
2x odrasla osoba + 2x dijete III
4x dijete

7

Ovakva situacija naglašava potrebu za jačanjem kapaciteta u borbi čiji je cilj dostizanje plaća od kojih radnice i radnici mogu živjeti.

Kroz regionalni pristup želimo unaprijediti borbe za dostojanstvenu plaću i ojačati pregovaračku moć sindikata. Razvijajući koncept europske najniže dostojanstvene plaće (Europe Floor Wage – EFW), namjera nam je realizirati konkretne i provedive mjere za postizanje većih plaća radnika i radnica u tekstilnoj industriji. Drugim riječima, cilj je postizanje boljeg standarda i dostojanstvenog života za radništvo u srednjoj, istočnoj i jugoistočnoj Europi.

● **Definicija dostojanstvene plaće**

Većina zainteresiranih strana i stručnjaka tokom prethodnih godina složila se oko sljedećih **odrednica** dostojanstvene plaće:

- da se dostojanstvena plaća kao univerzalno ljudsko pravo mora primjeniti na sve **radnice i radnike**, neovisno o njihovom položaju na radnom mjestu, njihovoj produktivnosti ili osobnom statusu (npr. bračnom). Ona predstavlja najniži nivo plaće i nijedan radnik ili radnica ne smije primiti iznos niži od utvrđene dostojanstvene plaće.
- Dostojanstvena plaća uvijek mora biti dovoljna da pokrije **osnovne potrebe**, uključujući hranu, odjeću, stanovanje, javni prijevoz, komunalije i telekomunikacije, obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturu, adekvatnu zdravstvenu zaštitu, troškove higijene i odmor (jednotjedni put unutar zemlje)¹¹
- Ona mora biti dovoljna kako za radnice i radnike, tako i za njihove **obitelji**. Umjesto pukog preživljavanja mora omogućiti sudjelovanje obitelji u društvenom životu.
- Dostojanstvena plaća mora uključivati i **diskrecijski dohodak** za nepredviđene troškove.
- Isplaćuje se za rad obavljen tokom **redovnog radnog vremena**, tj. ne računajući prekovremen rad.

¹¹. Međunarodna organizacija rada, MOR (1977) Employment, Growth and Basic Needs: a One-World Problem; the International "Basic-Needs Strategy" Against Chronic Poverty, izvještaj koji je pripremila MOR-ova Međunarodna kancelarija za rad (ILO International Labour Office) na temelju odluka koje su donijeli Svjetska konferencija o zapošljavanju (World Employment Conference), Prekoceansko zadružno razvojno vijeće i Međunarodna kancelarija rada. Izdavač: Praeger, str. 32.

Koncept dostojanstvene plaće, koji u fokus stavlja uvjete života radnika i radnica, mora uzeti u obzir globalni poslovni model na kojem je zasnovana brza moda.

**Poslovni model brze
mode stvara potrebu za
politikom koja se bori
protiv međunarodnog i
međuregionalnog natjecanja
u snižavanju cijene rada.**

Minimalne plaće u prosjeku iznose dvije trećine praga siromaštva, kako ga definira EU.

ZAKONSKA MINIMALNA PLAĆA

PRAG SIROMAŠTVA

Clean Clothes kampanja (CCC) dodatno naglašava da je dostojanstvena plaća **osnovna neto plaća za redovni radni tjedan** koja se obračunava nakon oporezivanja, a ne uključuje prekovremeni rad, bonuse i dodatke. Mora biti isplaćena u novcu.

Dostojanstvena plaća jest kategorija koja uključuje samo troškove života. Prilikom njenog određivanja **ne** uzima se u obzir produktivnost ili ekomska sposobnost poslodavca. Suprotno tome, zakonski propisana minimalna plaća određena je tržišno i na njeno formiranje utječe komparativna prednost zemlje u međunarodnoj ekonomiji. Usprkos tome, minimalna plaća i dostojanstvena plaća su slične jer obje nastoje osigurati dovoljan prihod¹² za nisko plaćene radnike i radnice.

Trenutne diskusije manje se fokusiraju na određivanje dostojanstvene plaće, a više na to kako taj koncept provesti u djelu.

Nužan uvjet za poduzimanje konkretnih i mjerljivih koraka prema postizanju dostojanstvene plaće jest njezina procjena ili utvrđivanje njezine referentne vrijednosti. Grupa CCC-a koja djeluje u okviru europskih proizvodnih zemalja,¹³ uglavnom u srednjoj, istočnoj i jugoistočnoj Europi, odlučila je za ovaj dio svijeta razviti **regionalnu metodu za izračun dostojanstvene plaće, usmjerenu na radnike i radnice.**

Kroz proces koji je počeo 2014. godine i koji je uključivao kontinuirane diskusije, istraživanja i promišljanja, grupa je konačno došla do koncepta europske regionalne najniže dostojanstvene plaće i njene *referentne vrijednosti* koji je usvojila u travnju 2020. godine.

Temelji za određivanje ove referentne vrijednosti već su postavljeni razvojem koncepta azijske najniže dostojanstvene plaće (Asia Floor Wage, AFW).¹⁴

Namjera nam je da metoda izračuna regionalne najniže dostojanstvene plaće bude jednostavna i laka za razumijevanje. Ograničeni resursi ne dozvoljavaju dugotrajno i kontinuirano istraživanje, stoga smatramo da metoda kojom se koristi Alijansa za azijsku minimalnu dostojanstvenu plaću (Asia Floor Wage Alliance) ispunjava gore spomenute odredbe dostojanstvene plaće – na temelju Engelovog zakona,¹⁵ fokus je stavljen na hranu, a manje na ostale troškove kućanstva.

Zašto dostojanstvena plaća treba biti regionalni koncept?

U potrazi za odgovarajućom referentnom vrijednosti dostojanstvene plaće nastojimo gledati **šire od nacionalnih granica**. Ako želimo da ovaj koncept zaista uzima u obzir uvjete života radnika i radnica ne smijemo zanemariti činjenicu da na globalnom nivou dominira poslovni model zasnovan na brzom modi. Odnosi moći u globalnim lancima opskrbe favoriziraju brendove i distributere. Ove kompanije određuju cijene, a dobavljači nemaju drugog izbora osim pristati na njih. Na taj način brendovi i distributeri kontroliraju način raspoređivanja vrijednosti duž lanca opskrbe, kao i kad i gdje će se odvijati proizvodnja. Zbog toga industrija odjeće predstavlja paradigmatski primjer lanca vrijednosti u kojem kompanije diktiraju pravila, zbog čega ih i smatramo **glavnim poslodavcima**.

Cilj regionalnog pristupa jest sprječiti izmjehanje kapitala i konkureniju između zemalja koje se natječu koja će ponuditi jeftiniju radnu snagu. **Poslovni model brze mode na globalnom nivou stvara potrebu za koordinacijom politike koja se, uzimajući u obzir razlike između ovih zemalja, bori protiv međunarodnog i međuregionalnog natjecanja u snižavanju cijene rada.** Naš cilj jest da, koristeći koncept europske najniže dostojanstvene plaće zaustavimo "trku do dna" unutar i između zemalja u kojima

¹². Minimalna plaća makar nominalno nastoji osigurati prihod koji će uzeti u obzir "ekonomski i socijalne potrebe zaposlenog" (Zakon o radu Republike Srbije, članak 112.)

¹³. Grupa s fokusom na europsku proizvodnju (EPFG) je podgrupa Europske koalicije CCC-a koja obuhvaća organizacije i sindikate iz zemalja srednje, istočne i jugoistočne Europe: Albanije, Bugarske, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Češke, Gruzije, Mađarske, Sjeverne Makedonije, Moldavije, Poljske, Rumunjske, Srbije, Slovačke, Turske i Ukrajine.

¹⁴. Vidi više na: <https://asia.floorwage.org/> – posljednji pristup 15. 2. 2020.

¹⁵. Engelov zakon, nazvan po statističaru Ernestu Engelu (1822-1896) kaže da se udio prihoda potrošenog na hranu smanjuje kako prihod raste, iako se apsolutni troškovi prehrane povećavaju. (prim. ur.)

je smješten najveći dio europske tekstilne industrije. Međutim, to ne znači da je europska najniža dostojanstvena plaća jedina moguća referentna vrijednost na temelju koje se procjenjuje dostojanstvena plaća. Naprotiv, **referentne vrijednosti koje se određuju na regionalnom i nacionalnom nivou su komplementarne.** Time se pokušava izbjegći zamka potrage za idealnom procjenom iznosa dostojanstvene plaće, jer tako nešto ne postoji. Referentna vrijednost koju predlaže CCC nema za cilj ograničiti prostor za varijacije i odstupanja. Primjera radi, nju mogu dodatno prilagoditi sindikati u različitim zemljama, na osnovu potreba radnika u njihovoj zemlji i konteksta u kojemu djeluju.

Kako izračunati referentnu vrijednost dostojanstvene plaće?

Koje principe izračuna smo preuzeли od Alijanse za azijsku minimalnu dostojanstvenu plaću?

Metoda izračuna azijske najniže dostojanstvene plaće dijeli troškove kućanstva na dvije kategorije: hranu i ostale troškove. Pritom su izdvajanja za hranu glavni indikator blagostanja. Komponenta hrane izražava se u kalorijama, a ne u pojedinačnim namirnicama. Cilj je postaviti zajedničku osnovu za različite zemlje i kulturne preferencije po pitanju prehrambenih navika. Kalorijska vrijednost temelji se na istraživanjima o unosu kalorija koje provode vladina i nevladina tijela u azijskim zemljama.¹⁶

Alijansa za azijsku minimalnu dostojanstvenu plaću usvojila je relativno visok iznos od 3000 kalorija po danu koji je postavila indonezijska vlada, uz argument da minimalna plaća ne bi trebala dovesti do smanjenja kvalitete života ni u jednoj zemlji. Zato je i za srednju, istočnu i jugoistočnu Europu kao standard također usvojen unos **3000 kalorija dnevno.**

Ključna karakteristika azijske i europske najniže dostojanstvene plaće jest njihova **rodna osjetljivost.** U većini europskih proizvodnih zemalja žene su često, kao većinska radna snaga u tekstilnom sektoru, jedine koje ostvaruju prihode unutar kućanstva ili žive kao samohrane majke. Njihovi supružnici¹⁷ nerijetko su nezaposleni ili angažirani na neformalnim poslovima, a velik broj njih emigrira u zemlje zapadne Europe u potrazi za zaposlenjem. Niski prihodi koje ostvaruju u okviru zajedničkog kućanstva dovode do toga da žene više rade prekovremeno, obavljaju dodatne poslove i stalno su u potrazi za jeftinijom hranom, zbog čega često imaju problem s nedostatkom vremena za organizaciju svakodnevnog života. Unatoč velikom radnom opterećenju izvan kuće zadužene su i za poslove njege i brige u okviru proširene obitelji, zbog čega je nužno u obzir uzeti rad u području njege, koji obavljaju uglavnom žene.

Potrebno je razmotriti i širi kontekst dugotrajne društvene krize. Početkom 1990-ih godina postsocijalističke zemlje iskusile su "ogromno siromaštvo i urušavanje sistema blagostanja u svjetskim razmjerima" (Program

Tablica: Izračuni procijenjenih iznosa najniže regionalne dostojanstvene plaće²¹

Države poredane prema prosječnom trošku prehrane	Poopćeni troškovi prehrane u PPP USD (3 jednake jedinice potrošnje)	Klasteri prema udjelu troškova prehrane	Europska minimalna dostojanstvena plaća (EFW) u PPP USD, 2018	Europska minimalna dostojanstvena plaća (EFW) u nacionalnim valutama, 2018.
Češka	792	30%	2,640	37,382
Mađarska	792	30%	2,640	409,754
Slovačka	792	30%	2,640	1,452
Poljska	792	30%	2,640	5,042
Bugarska	792	30%	2,640	2,033
Turska	792	30%	2,640	5,095
Hrvatska	792	30%	2,640	10,428
Rumunjska	792	30%	2,640	5,069
Srbija	792	40%	1,980	98,030
Bosna i Hercegovina	792	40%	1,980	1,604
Gruzija	792	40%	1,980	1,762
Sjeverna Makedonija	792	40%	1,980	45,540
Albanija	792	40%	1,980	104,980
Ukrajina	792	40%	1,980	14,197
Moldavija	792	40%	1,980	14,236

16. Bhattacharjee, A. ai Roy, A. (2012) "Asia Floor Wage and global industrial collective bargaining", International Journal of Labour Research, Vol. 4, br. 1, str. 77.

17. Za primjer pogledati Profil zemlje: Rumunjska 2019: <https://cleanclothes.org/livingwage/europe/country-profiles/romania/view>

Ujedinjenih naroda za razvoj – UNDP, 1999). U izvještaju Međunarodne organizacije rada, prezentiranom na Međunarodnoj konferenciji rada 1999. godine, navodi se drastična socijalna dezintegracija i nagli rast siromaštva u ovim zemljama. Posljedično, ovu regiju potresla je velika emigracija koja traje još od 1990/91. godine. U posljednjih 30 godina u ovom dijelu svijeta zabilježen je drastičan i dugotrajan gubitak populacije. Od početka devedesetih godina skoro 20 milijuna ljudi (što čini 5,5 posto populacije zemalja srednje, istočne i jugoistočne Europe) napustilo je regiju. Do kraja 2012. godine, jugoistočna Europa doživjela je najveći odljev stanovništva, približno 16 posto populacije u usporedbi s brojem stanovnika koji su ove zemlje imale početkom devedesetih.¹⁸ Zbog povećanja prekarizacije, neformalnih radnih angažmana i emigracije, proširena porodica postala je mreža podrške za svoje članove. Kućanstva iz radničke klase nerijetko su proširena i veća su od prosječnih, a njihovi troškovi obično su manji u odnosu na prosjek troškova ostalih kućanstava.¹⁹

Iz spomenutih razloga naglašavamo obiteljsku dimenziju dostojanstvene plaće, stoga smo se opredijelili za pristup azijske najniže dostojanstvene plaće, koji obuhvaća tri jedinice jednake potrošnje u okviru kućanstva, što je veće od statističkog prosjeka u regiji.

Dodatno, odlučili smo koristiti istu valutu kroz koju se izražava azijska najniža dostojanstvena plaća: **paritet kupovne moći u američkom dolaru (PPP USD)**²⁰ koji

upotrebljava Svjetska banka. Ova virtualna valuta izabrana je kako bi se jedna univerzalna cifra mogla konvertirati u sve nacionalne valute bez tržišnih i političkih fluktuacija i koja bi trebala, koliko-toliko, uzimati u obzir kupovnu moć valuta.

Po čemu se naša metoda izračuna europske minimalne dostojanstvene plaće razlikuje od azijskog izračuna?

Unatoč sličnostima koje postoje između zemalja južne, jugoistočne i istočne Azije i onih u srednjoj, istočnoj i jugoistočnoj Europi, u kojima je smještena tekstilna proizvodnja, ipak postoje kontekstualni i strukturalni faktori koji zahtijevaju prilagođavanje metode. Stoga smo europskom kontekstu morali prilagoditi **visinu iznosa koji radnici izdvajaju za hranu i njegov udio u iznosu dostojanstvene plaće.**

S ciljem vjerodostojnjeg prikaza stvarnosti kućanstava radničke klase provedeno je **anketiranje o potrošačkoj košarici radnika i radnica** u različitim zemljama.

Istraživanje je rađeno u periodu od 2016. do 2019. godine u pet zemalja: Albaniji, Sjevernoj Makedoniji, Ukrajini, Mađarskoj i Moldaviji. U izračun prosjeka uključili smo i troškove prehrane za Rumunjsku koji nisu dobiveni kroz istraživanje potrošačke košarice radnika i radnica, nego na temelju cijena prema nacionalnoj statistici. Izračunali smo da prosječni troškovi prehrane iznose **792,00 PPP USD.**

Tablica: Procjena regionalne osnovne dostojanstvene plaće u europskim proizvodnim zemljama izražena u nacionalnim valutama, 2018. godina

Zemlje poredane prema prosječnim troškovima prehrane	Europska dostojanstvena plaća u nacionalnim valutama, 2018	Zakonski propisana minimalna neto plaća u nacionalnim valutama (2018)	Udio zakonski propisane minimalne plaće u iznosu europske dostojanstvene plaće
Češka	37,382	13,352	36%
Mađarska	409,754	126,770	31%
Slovačka	1,452	397	27%
Poljska	5,042	1,530	30%
Bugarska	2,033	395	19%
Turska	5,095	1,603	26%
Hrvatska	10,428	2,752	26%
Rumunjska	5,069	1,194	24%
Srbija	98,030	24,882	25%
Bosna i Hercegovina	1,604	440	27%
Gruzija	1,762	16	*
Sjeverna Makedonija	45,540	12,165	27%
Albanija	104,980	21,312	20%
Ukrajina	14,197	2,997	21%
Moldavija	14,236	2,172	15%
PROSJEK			25%
Minimalne plaće u prosjeku iznose 25% europske dostojanstvene plaće			
MINIMALNA PLAĆA			EFW

18. Atoyan, R. et al. (2016) Emigration and Its Economic Impact on Eastern Europe, IMF Staff Discussion Note.

19. Vidi u: Fabo, B. and Guži, M. (2019) The cost of living in the EU: how much do you need?, ETUI Policy Brief, br. 4.

20. Paritet kupovne moći (Purchasing Power Parity, PPP) predstavlja stopu prevođenja valuta koje se primjenjuju kako bi se izvršilo pretvaranje ekonomskih indikatora izraženih u nacionalnim valutama u zajedničku umjetnu valutu. (prim. prev.)

21. Stopa konverzije: PPP u USD 2018, individualna potrošnja, dostupno na: <https://data.worldbank.org/indicator/PA.NUS.PRVT.PP> – posljednji pristup 15. 2. 2020.

Prema metodologiji AFW-a prosječni troškovi hrane dijele se s **udjelom hrane u ukupnim troškovima kućanstva**. U izračunu azijske najniže dostojanstvene plaće troškovi hrane su do 2009. godine iznosili 50 posto ukupnih troškova, a 2020. godine taj udio prilagođen je na 45 posto. Kako bismo što vjerodostojnije prikazali udio troškova hrane u ukupnim troškovima kućanstva za tekstilne radnici i radnike u proizvodnim europskim zemljama, konzultirali smo više izvora, uključujući nacionalne statistike, Eurostat i Globalni indeks sigurnosti hrane (Global Food Security Index), koji je objavila Organizacija za prehranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda (Food and Agriculture Organization of United Nations).

Došlo se do zaključka da udio troškova hrane u 15 zemalja u kojima je provedeno istraživanje značajno varira. Zbog toga su, nakon unakrsne provjere empirijskih podataka i velikih diskusija unutar *Grupe s fokusom na europsku proizvodnju*, izdvojena dva različita klastera prema udjelu troškova prehrane: od **30 posto i 40 posto**.

12

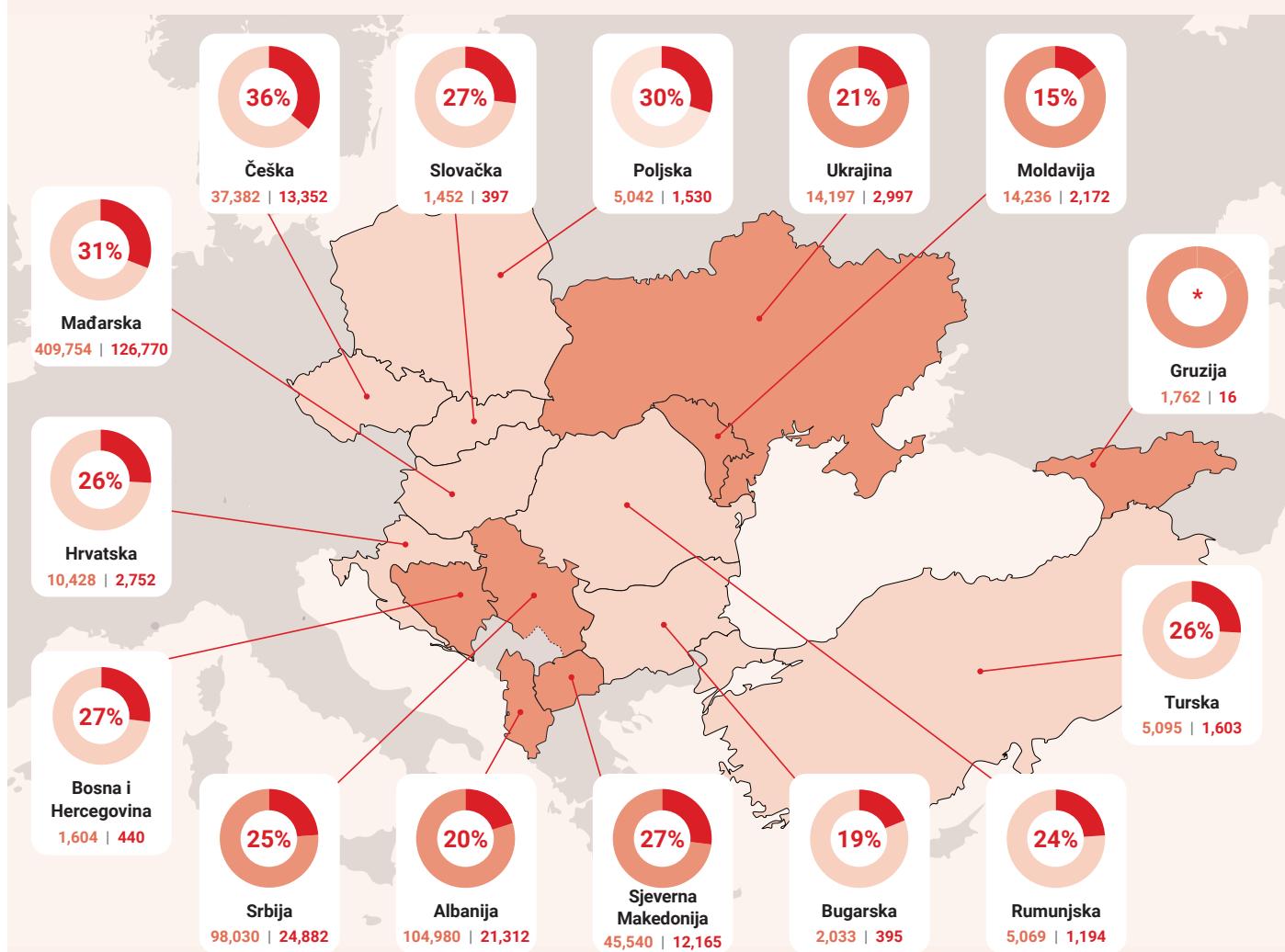
Za ta dva klastera dobili smo dva izračuna najniže dostojanstvene plaće, izražena u PPP USD, nakon čega smo dobivene iznose pretvorili u nacionalne valute. Iznosi su nakon toga uspoređeni s dostojanstvenom plaćom, kako su je u intervjuima procijenili radnici i radnice. Vjerodostojnost ovih rezultata još je jednom potvrđena tokom sastanaka Grupe s fokusom na europsku proizvodnju.

U travnju 2020. godine grupa CCC-a koja djeluje u zemljama regije Europa-Istok/Jug²² usvojila je koncept i referentnu vrijednost regionalne dostojanstvene plaće za dva navedena klastera.

Za referentnu 2018. godinu izračunali smo da europska **minimalna dostojanstvena plaća iznosi 1980,00 PPP USD za Srbiju, Bosnu i Hercegovinu, Gruziju, Sjevernu Makedoniju, Albaniju, Ukrajinu i Moldaviju, a 2640,00 PPP USD za Slovačku, Mađarsku, Poljsku, Tursku, Hrvatsku, Češku, Bugarsku i Rumunjsku.**

INFOGRAFIKA:

Udio zakonske minimalne plaće u europskoj najnižoj dostojanstvenoj plaći, u nacionalnim valutama, 2018
(Prvi iznos je procjena najniže regionalne dostojanstvene plaće, a drugi je zakonska minimalna plaća)

*Gruzija nije uvrštena u izračun, zbog ekstremno nisko definirane minimalne plaće, koja datira iz posljednjeg desetljeća 20. stoljeća i više nije relevantna.

Koraci koje treba poduzeti

1

Modni brendovi i maloprodajni lanci moraju poduzeti javne, konkretnе i mjerljive korake kako bi u razumnom vremenskom okviru osigurali isplatu dostojanstvene plaće za tekstilne radnica i radnike u svojim opskrbim lancima.

Trebali bi s predstavnicima radnika ispregovarati i potpisati pravno obvezujuće i primjenjive ugovore koji zahtijevaju isplatu prave cijene proizvoda kojeg naručuju od dobavljača – cijene koja osigurava poštivanje ljudskog prava na dostojanstvenu plaću, od koje radnici i njihove obitelji mogu živjeti.

2

Vlade u potrošačkim i proizvodnim zemljama u Europi i u Europskoj uniji, imaju dužnost zaštititi radničko ljudsko pravo na dostojanstvenu plaću i uvesti zakonske minimalne plaće koje se bore protiv siromaštva, umjesto da stvaraju osiromašenu i socijalno isključenu radnu snagu.

Europska najniža dostojanstvena plaća treba biti putokaz kako brendovima i maloprodajnim lancima, tako i vladama i institucijama EU. To znači da trebaju poduzeti korake prema osiguranju isplate dostojanstvene plaće u iznosu **od 2.640 PPP USD za Slovačku, Mađarsku, Poljsku, Tursku, Hrvatsku, Češku, Bugarsku i Rumunjsku, a 1.980,00 PPP USD za Srbiju, Bosnu i Hercegovinu, Gruziju, Sjevernu Makedoniju, Albaniju, Ukrajinu i Moldaviju.**

Clean Clothes Campaign

Clean Clothes kampanja (CCC) je globalna mreža organizacija i sindikata koja se bavi zaštitom radničkih i ljudskih prava. Vođenje kampanja i javno zagovaranje ključni su alati koje ova međunarodna inicijativa koristi da bi poboljšala uvjete rada u globalnoj industriji odjevnih predmeta. Kroz svoj istraživački rad CCC potiče na djelovanje tako što relevantne informacije o uvjetima života radništva koristi za potrebe vođenja javnih kampanja, zagovaranje i lobiranje s ciljem poštivanja ljudskih prava radnika i radnika u tekstilnoj industriji. Zalaganje za ljudsko pravo na dostojanstvenu plaću središnja je aktivnost CCC-a jer su niske plaće ono što najviše pogoda radnice i radnike.

Contact: europe-east-south@cleanclothes.org
<https://cleanclothes.org/campaigns/living-wages-in-europe>

CCC grupa koja je razvila i usvojila koncept dostojanstvene plaće i njezinu referentnu vrijednost jest **Grupa s fokusom na europsku proizvodnju /Grupa Europa-Istok/Jug**, koju čine:

Albanija: Centar Rodna alijansa za razvoj (Gender Alliance for Development Centre – GADC)

Bugarska: Kolektiv za društvene intervencije (Collective for Social Interventions)

National CCC coalition Bosna-Hercegovina–Hrvatska (National CCC coalition Bosnia-Herzegovina–Croatia) koja se sastoji od Novog sindikata (New Union), Regionalnog industrijskog sindikata (Regional Industrial Trade Union), Fondacije za lokalni ekonomski razvoj - FLER (Foundation for Local Economic Development) i Helsinškog parlamenta građana (Helsinki Citizens Assembly)

Češka: nacionalna CCC koalicija (National CCC coalition Czechia)

Gruzija: Gruzijska konfederacija sindikata (Georgian Trade Union Confederation)

Mađarska: Udruženje savjesnih potrošača (Association of Conscious Consumers)

Sjeverna Makedonija: Open Gate – La Strada

Moldavija: Centar za politike, inicijative i istraživanja "Platforma" (Center for Policies, Initiatives and Research 'Platforma')

CCC Poljska – Fondacija za odgovornu kupovinu (Buy Responsibly Foundation - BRF)

Rumunjska: Udruženje Mai Bine

CCC Srbija – Centar za politike emancipacije (Center for Politics of Emancipation - CPE)

Slovačka: Slovački centar za komunikaciju i razvoj (Slovak Centre for Communication and Development - SCCD)

CCC Turska: (CCC Turkey)

Ukrajina: Feministička radionica (Feminist Workshop)

CCC Švicarska: (CCC Switzerland)

CCC Italija: (CCC Italy)

Germany: Entwicklungspolitisches Netzwerk Sachsen e.V. ENS (development policy network) - member of CCC Germany

Trade Unions:

CSOs:

Gender Alliance for Development Center
Qendra Aleanca Gjinore për Zhvillim

CENTAR ZA
POLITIKE
EMANCIPACIJE

The content of the publication is the sole responsibility of CPE and does not necessarily reflect a position of Brot für die Welt.

Supported by Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe with funds of the German Federal Foreign Office. This publication or parts of it can be used by others for free as long as they provide a proper reference to the original publication.

The content of the publication is the sole responsibility of CPE and does not necessarily reflect a position of RLS.

transform! europe is partially financed through a subsidy from the European Parliament. The content of the publication is the sole responsibility of CPE and does not necessarily reflect a position of transform! europe.

Co-funded by the European Union

Isplatite odjevnim radnicima
DOSTOJANSTVENU

PLAĆU

Radnici moraju
moći priuštiti:

hranu

stanarinu

zdravstvene
usluge

obrazovanje

odjeću

prijevoz

ušteđevinu

Dostojanstvena plaća je
ljudsko pravo SVIH ljudi
širom svijeta.